

20241681

STRATEGIJA RAZVOJA INSTITUTA ZA ANTROPOLOGIJU

U RAZDOBLJU

2025-2029

1. UVOD

1.1. Svrha osnivanja i rada znanstvene organizacije

Institut za antropologiju je javni institut, nositelj kontinuirane znanstveno-istraživačke djelatnosti u antropologiji koju provodi u nadležnosti Ministarstva znanost, obrazovanja i mladih Republike Hrvatske. Osnovan je Odlukom Savjeta Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada Sveučilišta u Zagrebu 27. rujna 1991. godine. Time je institucionalizirana znanstveno-istraživačka djelatnost iz područja antropologije koja se od 1984. godine provodila u Laboratoriju, a potom u Sektoru za antropologiju Instituta za medicinska istraživanja i medicinu rada Sveučilišta u Zagrebu. Institut je službeno zaživio pod imenom Institut za antropologiju Sveučilišta u Zagrebu Rješenjem Ministarstva znanosti, tehnologije i informatike od 10. veljače 1992. godine. Zbog novih zakonskih odredbi donesenih 1993. godine, Institut je izdvojen iz sastava Sveučilišta te je kao samostalna ustanova osnovan uredbom Vlade Republike Hrvatske pod imenom Institut za antropologiju koje nosi i danas.

Prema Statutu Instituta za antropologiju, temeljna je zadaća Instituta provođenje znanstvenih istraživanja iz antropologije u znanstvenim područjima humanističkih, društvenih, biotehničkih i prirodnih znanosti te biomedicine i zdravstva. Institut za antropologiju jasno obilježava njegova *differentia specifica* znanstveno-istraživačkog, nastavnog i stručnog rada u interdisciplinarnom području antropologije.

Kao javna znanstvena ustanova, Institut za antropologiju provodi znanstvena istraživanja koja su od strateškog nacionalnog interesa za Republiku Hrvatsku te, zajedno s drugim znanstvenim i visokoškolskim ustanovama, uspostavlja znanstvenu infrastrukturu od interesa za cjelokupni sustav znanstvene djelatnosti i visokog obrazovanja.

Potpisivanjem Programskog ugovora s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih u prosincu 2023. godine, donošenjem novog Statuta i Pravilnika o ustroju tijekom 2024. godine stvoreni su administrativni i financijski uvjeti za daljnje ostvarivanje osnovne svrhe osnivanja Instituta, u okruženju oblikovanom dinamikom razvoja suvremene znanosti.

1.2. Misija

Institut za antropologiju je jedinstvena institucija u Republici Hrvatskoj i jedna od malobrojnih znanstvenih institucija u europskim okvirima usmjerena na holističku i komparativnu širinu antropologije kao znanosti koja proučava ljudske populacije iz

različitih društvenih, kulturnih, bioloških i evolucijskih perspektiva. Kao jedina znanstvena disciplina koja nastoji razumjeti sve aspekte ljudske egzistencije, uključujući prošle i sadašnje društvene i kulturne procese te biološke prilagodbe, antropologija je usredotočena na ljudsku varijabilnost u vremenu i prostoru. U svom širokom rasponu istraživanja objedinjuje znanja i metode ne samo iz različitih grana suvremene antropologije, nego jednako tako i onih iz drugih znanstvenih područja biomedicine i zdravstva, humanističkih, društvenih i prirodnih znanosti.

Misija Instituta je njegovanje, osnaživanje i promicanje važnosti razumijevanja takve vizije antropologije i rezultata njezine primjene u istraživanjima ljudskog iskustva, različitih izazova i složenih problema u kontekstu ljudske egzistencije od nacionalnog, regionalnog ili globalnog značenja. Kako su mnoge od tih pojava istodobno rezultat kulturnih i bioloških procesa (npr. zdravlje, prehrana, rast i razvoj, starenje, ekološki i demografski procesi), znanstvenici Instituta ne prihvaćaju umjetnu podjelu na „sociokulturnu“ i „biološku“ antropologiju, promičući metodološki pluralizam u rješavanju složenih problema istraživanja i naglašavajući koncept primijenjene antropologije kao temeljne znanosti čija dostignuća se svakodnevno koriste u rješavanju izazova modernog društva.

1.3. Vizija

Djelatnici Instituta će u narednom razdoblju ulagati napore usmjerene ka daljnjem razvoju Instituta kao vodeće znanstvene institucije u zemlji i regiji za holistička, komparativna antropološka istraživanja te daljnji razvoj postojeće međunarodne prepoznatljivosti i vidljivosti, kao i nacionalnom i regionalnom angažmanu u odgovaranju na društvene izazove.

Kako bi ostvarili svoju misiju i viziju, znanstvenici Instituta će doprinosti produkciji, primjeni i transferu znanja koja proizlaze iz njihovih antropoloških istraživanja, a utemeljena su na vrijednostima koje vode razvoj Instituta još od njegova osnutka:

- znanstvena izvrsnost;
- intelektualna sloboda;
- timski rad i suradnja;
- integritet, društvena odgovornost i svrsishodnost;
- jačanje suradnje s gospodarstvom te razvoj nacionalnog i regionalnog identiteta i kulture.

2. ANALIZA ZNANSTVENOG POTENCIJALA I POLOŽAJ INSTITUTA U ZNANSTVENOM I POSLOVNOM OKRUŽENJU (SWOT ANALIZA)

Temeljni znanstveni potencijal Instituta leži u analitičkom holističkom pristupu proučavanja čovjeka i to primjenom komplementarnih biomedicinskih, sociokulturnih, antropogenetičkih i antropoarheoloških pristupa. Institut za antropologiju jasno obilježava njegova *differentia specifica* znanstveno-istraživačkog, nastavnog i stručnog rada u interdisciplinarnom području antropologije. Holistički pristup istraživanjima moguć je upravo zahvaljujući činjenici da znanstvenici Instituta imaju raznoliku temeljnu edukaciju (antropologija, medicina, biologija, kemija, arheologija, etnologija, psihologija, sociologija i dr.), nakon koje su se tijekom poslijediplomske i postdoktorske izobrazbe usmjerili i specijalizirali u pojedinim područjima antropologije. Primjerice, od 40 zaposlenika Instituta, njih 35 su znanstvenici i stručnjaci, od čega je 26 (74%) doktora znanosti. Usmjerenost na istu istraživačku temu s različitih antropoloških aspekata rezultira komplementarnošću, interferencijom i osigurava cjelovit pristup istraživanom problemu. Na taj su način u prvome planu rada Instituta kompleksna znanstvena istraživanja koja holistički nastoje analizirati i razumjeti istraživani problem.

Osnivanjem Centra za primijenjenu antropologiju dorađen je i ustroj Instituta pa se novi ustroj u znanstveno-istraživačkom kontekstu sastoji od Centra za primijenjenu bioantropologiju kojeg čini pet laboratorija (Laboratorij za molekularnu antropologiju, Laboratorij za evolucijsku antropologiju i bioarheologiju, Laboratorij za kemijsku analitiku, Laboratorij za molekularnu genetiku i mikrobnju ekologiju i Laboratorij za kemijsku i biomedicinsku informatiku) i Odsjeka za temeljnu znanstvenu djelatnost.

Laboratoriji/odsjeci Centra omogućili su proširenje djelatnosti Instituta na provođenje primijenjenih istraživanja te dodatnu razinu interdisciplinarnosti kao zasebnu snagu Instituta, jer se istraživanja provode u sinergiji više laboratorija, a u područjima biomedicine, molekularne genetike, molekularne antropologije, kemijske analitike, mikrobiologije, biostatistike te evolucijske antropologije i bioarheologije. Osnivanjem Centra omogućeno je provođenje znanstvenih istraživanja vrhunske kvalitete i bolje povezivanje s međunarodnim institucijama te buduće prijave važnih međunarodnih projekata, a sve s ciljem daljnjeg osiguravanja konkurentnosti u europskom istraživačkom prostoru.

U Odsjeku za temeljnu znanstvenu djelatnost trenutno se provode istraživanja u područjima molekularno genetičkih istraživanja u antropologiji, bioarheologije,

sociokulturne antropologije, rasta i razvoja, te starenja i dugovječnosti. Također se intenzivno radi na razvoju nove znanstvene discipline u Institutu za antropologiju, psihološke antropologije.

Iscrpno poznavanje istraživanih tema, osposobljen tim istraživača opremljen najsuvremenijom znanstveno-istraživačkom opremom, razgranata suradnja s domaćim i međunarodnim institucijama kao i obrazovanje mladih kadrova temelji su razvoja strategije znanstvenog i obrazovnog rada Instituta u nadolazećem razdoblju.

Institut je uvijek nastojao odgovoriti na izazove vremena te prepoznati nove i inovativne smjerove razvoja same antropologije kao discipline. U skladu s time, nastojat će se i dalje proširivati i produbljivati aktualne istraživačke teme kojima se bave znanstvenici u Institutu i međunarodnoj zajednici.

2.1. Snage

- Potpisan ugovor o programskom financiranju za naredne četiri godine s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih u iznosu od 7,5 milijuna eura;
- Holistički pristup istraživačkom problemu;
- Trans-, multi- i interdisciplinarnost te jedinstvenost;
- Razgranata suradnja koja je rezultirala brojnim domaćim i međunarodnim znanstveno-istraživačkim projektima;
- Timski rad (zajednička priprema projekata i terenski rad, publiciranje u koautorstvu);
- Vlastiti prostor i resursi;
- Postojeći Centar za primijenjenu bioantropologiju unutar kojeg se nalazi pet laboratorija s najsuvremenijom znanstveno-istraživačkom opremom i osposobljenim znanstvenim kadrom;
- Banka bioloških uzoraka i bogata baza podataka;
- Iskustvo u pisanju i vođenju velikog broja nacionalnih i međunarodnih istraživačkih projekata;
- Dugogodišnje iskustvo u provođenju interdisciplinarnih terenskih te longitudinalnih istraživanja;
- Postojanje osnovne infrastrukture za početak pružanja komercijalnih usluga na tržištu;
- Osmišljavanje i provedba programa visokoškolskog obrazovanja;

- Kontinuirana briga o prijenosu znanja na mlađe generacije putem radionica, tečajeva i edukacija u inozemstvu;
- Međunarodno prepoznata publicistička djelatnost;
- Organiziranje znanstvenih i stručnih skupova;
- Ulazna i izlazna mobilnost;
- Uspješna suradnja sa znanstvenim ustanovama u Hrvatskoj i svijetu;
- Uspješna suradnja s medijima i aktivna uloga u popularizaciji znanosti.

2.2. Slabosti

- Djelomična ograničenost sredstava potrebnih za institucijsko financiranje;
- Ograničenost postojećeg infrastrukturnog prostora za daljnji razvoj;
- Nedovoljan pristup elektroničkim izdanjima relevantnih časopisa;
- Nedovoljno učinkovit administrativni sustav;
- Nedovoljna suradnja s gospodarstvom i zastupljenost na tržištu;
- Nedovoljna uključenost u sustav visokog obrazovanja;
- Neadekvatan broj doktoranada i poslijedoktoranada, kao i stručnog laboratorijskog osoblja (laborantski tehničari);
- Nedovoljna integracija između istraživačkih skupina;
- Nedostatak određenih profila znanstvenika.

2.3. Mogućnosti

- Veća dostupnost međunarodnog financiranja (uključivanje u međunarodne konzorcije za prijavu projekata);
- Povezivanje na nacionalnoj razini s postojećim javnim i privatnim institucijama, s ciljem prijavljivanja kompetitivnih međunarodnih projekata najvišeg ranga;
- Prostor za poboljšanje suradnje s gospodarstvom, u skladu s mogućnostima i potrebama gospodarskog sektora i tržišta (tekstilna i vojna industrija, farmaceutska prehrambena industrija, turistička industrija, medicinska dijagnostika i sl.);
- Intenziviranje suradnje s javnim zdravstvom, jedinicama lokalne uprave i sl.;
- Razvoj uslužnih djelatnosti (npr. utvrđivanje očinstva, majčinstva i drugih rodbinskih veza, utvrđivanje molekularno-genetičkih čimbenika rizika za razvoj kompleksnih bolesti, utvrđivanje haplogrupa uniparentalnih nasljednih linija, utvrđivanje morfoloških, genetskih i psiholoških karakteristika specifičnih skupina, toksikološke

analize, itd.), za što je ostvaren preduvjet u vidu otvaranja Centra za primijenjenu bioantropologiju;

- Jačanje znanstvenog kadra kroz privlačenje najkvalitetnijih diplomiranih studenata hrvatskih sveučilišta, ali i iz susjednih zemalja, kao i pojačano zapošljavanje kvalitetnih znanstvenika iz zemlje i inozemstva;
- Stanje na tržištu nekretnina kroz činjenicu da vrijednost trenutnoga prostora Instituta raste na tržištu (posebno nakon systemske rekonstrukcije i rekonstrukcije pročelja koja se očekuje u 2025 i 2026), što uvećava polazni kapital Instituta u potencijalnom procesu traženja nove lokacije Instituta.

2.4. Prijetnje

- Potencijalne izmjene modela financiranja na institucijskoj razini uvjetovane mogućim izmjenama i modifikacijama uspostavljenog programskog financiranja;
- Otežano povezivanje s gospodarstvom zbog globalno nepovoljne gospodarske situacije koja se može odraziti i na trenutne gospodarske trendove u Republici Hrvatskoj;
- Krizne situacije (ekonomske, političke i druge), koje mogu dovesti do smanjenja financiranja u znanosti
- Ograničena mogućnost zapošljavanja znanstvenog kadra;
- Tek uspostavljena administrativna i tehnička podrška, koja je u fazi stjecanja neophodnog iskustva;
- Nekompetitivan i nefleksibilan sustav plaća za znanstveno i tehničko osoblje;
- Komplicirana pravila za zapošljavanje znanstvenika i suradnika koji su akademski stupanj stekli izvan Republike Hrvatske;
- Gubitak interdisciplinarnog karaktera zbog stanja na tržištu rada;
- Pojava institucija sličnog profila i područja djelovanja na tržištu;
- Smanjen interes tržišta za teme istraživanja Instituta;
- Potencijalno spajanje Instituta s drugim institutima.

3. STRATEŠKI CILJEVI

3.1. Opći strateški ciljevi Instituta

Opći strateški ciljevi Instituta za ostvarivanje svoje vizije daljnjeg razvoja su:

1. Ispunjavanje svih ciljeva preuzetih Programskim ugovorom potpisanim s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih;

2. Uspostavljanje osuvremenjene funkcionalne uprave i pratećih sektora s ciljem aplikacije, a po mogućnosti i ispunjavanja uvjeta za standard ISO 9001;
3. Digitalizacija poslovanja;
4. Jačanje publicističke aktivnosti kroz daljnji razvoj institutskog međunarodnog časopisa *Journal of Bioanthropology* i objavljivanje knjige na hrvatskom jeziku pod radnim nazivom *Uvod u antropologiju* u čijoj izradi će sudjelovati svi znanstvenici Instituta i koji će postati prepoznatljiv INANTRO brend;
5. Započinjanje zajedničkih aktivnosti s partnerima i resornim ministarstvom vezano uz ostvarivanje dugoročnog cilja i osiguravanja nove, odgovarajuće lokacije Instituta za antropologiju;
6. Podizanje kvalitete znanstvenih istraživanja;
7. Poboljšanje kadrovske strukture znanstvenog i neznantvenog osoblja;
8. Kvalitetnija suradnja s gospodarstvom;
9. Poboljšanje znanstvene infrastrukture s ciljem aplikacije, a po mogućnosti i ispunjavanja uvjeta za standard ISO 17025;
10. Sustavno jačanje postojećeg sudjelovanja u visokom obrazovanju uz težnju da Institut zajedno sa svojim akademskim partnerima bude suosnivač jednog od novih studijskih programa iz antropologije;
11. Jačanje popularizacije znanosti i promoviranje Instituta;
12. Jačanje uloge Instituta u kreiranju znanstvene politike Republike Hrvatske.

3.2. Znanstveno-istraživačke teme

U Institutu za antropologiju djeluju istraživačke skupine/timovi koje već dugo i uspješno surađuju u istraživanjima znanstveno-istraživačkih tema navedenih u nastavku. U nastavku opisane teme obuhvaćene su u okviru internih projekata Instituta sukladno Programskom ugovoru potpisanom s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih.

1) Molekularna antropologija. Molekularno-genetičke analize koje će se provoditi u sljedećem petogodišnjem razdoblju bit će usmjerene u dva osnovna strateška pravca: realizacija znanstvenih projekata i pružanje komercijalnih usluga. Provodit će se populacijsko-genetičke analize stanovništva, primijenjene analize u okviru forenzičke znanosti, molekularno-antropološke analize s primjenom u personaliziranoj medicini (posebno u istraživanju genetičke predispozicije za kompleksne bolesti poput pretilosti) te sportskoj i nutritivnoj genetici. Također će se provoditi istraživanje genetičke podloge